

Εκπαιδευτικό Πρόγραμμα για το Γυμνάσιο και το Λύκειο

Οργάνωση Εκπαιδευτικού Προγράμματος

Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

Επιμέλεια-Υλοποίηση

Μαρίνα Τσέκου

Σχεδιασμός εντύπου

Θύμιος Πρεσβύτες, Θεόδωρος Αναγνωστόπουλος (Peak Publishing)

Εκτύπωση

???????????

Το έντυπο αυτό δημιουργήθηκε στο πλαίσιο της έκθεσης

Υ.Ζ. Kami – Ατέρμονες Προσευχές

που οργανώθηκε από το Εθνικό Μουσείο Σύγχρονης Τέχνης

και παρουσιάστηκε στο κτίριο του Ωδείου Αθηνών

από τις 23 Οκτωβρίου 2009 έως τις 10 Ιανουαρίου 2010

© ΕΜΣΤ, 2009

ΕΜΣΤ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΥ ΚΑΙ ΤΟΥΡΙΣΜΟΥ

ΕΘΝΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ ΣΥΓΧΡΟΝΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

Κτίριο Ωδείου Αθηνών, Βασ. Γεωργίου Β' 17-19 & Ρηγίλλης

(είσοδος επί της οδού Ρηγίλλης)

Τηλ.: 210 9242111-3, Φαξ: 210 9245200

E-mail: marina.tsekou@emst.gr

www.emst.gr

<http://fixit-emst.blogspot.com>

Η έκθεση του ΕΜΣΤ με τίτλο Υ.Ζ. ΚΑΜΙ – ΠΕΡΑΝ ΤΗΣ ΣΙΩΠΗΣ παρουσιάζει το έργο του ιρανικής καταγωγής καλλιτέχνη Υ.Ζ. Κάμι μέσα από ζωγραφικές προσωπογραφίες και γλυπτές εγκαταστάσεις που δημιουργήθηκαν από 1990 μέχρι το 2008. Ο Υ.Ζ. Κάμι γεννήθηκε στην Τεχεράνη το 1956. Σπούδασε φιλοσοφία στο πανεπιστήμιο Berkeley στην Καλιφόρνια και στο πανεπιστήμιο της Σορβόνης στο Παρίσι. Από το 1984 μέχρι σήμερα ζει και εργάζεται στη Νέα Υόρκη.

Από μικρή ηλικία ήρθε σε επαφή με την τέχνη της ζωγραφικής μέσω της μητέρας του, που ήταν ζωγράφος, και πειραματίστηκε για πολλά χρόνια με τη χρήση διάφορων υλικών, κυρίως με το λάδι που χρησιμοποιεί στη ζωγραφική του μέχρι σήμερα. Για να κατανοήσουμε καλύτερα τα έργα της έκθεσης, ας λάβουμε υπόψη τα εξής γεγονότα που καθόρισαν την κατεύθυνση των αναζητήσεών του και έπαιξαν σημαντικό ρόλο στη διαμόρφωση της καλλιτεχνικής του πορείας:

- Στα εφηβικά του χρόνια μελέτησε τον πέρση ποιητή του 13ου αιώνα μ.Χ. **Τζελαλαντίν Ρουμί**, του οποίου η ποίηση μιλά για την αγάπη και τη μυστική, εκστατική εμπειρία της ένωσης του ανθρώπου με το θεό. Μέσω της ποίησης του Ρουμί γνώρισε τη **σουφιστική παράδοση**, που είναι η εσωτερική ή μυστική διάσταση του ισλαμισμού.

- **Οι σπουδές του στη φιλοσοφία**, ιδιαίτερα τα μαθήματα του καθηγητή Εμμανουήλ Λεβινάς και οι ιδέες του σχετικά με το ανθρώπινο πρόσωπο ως τόπο συνάντησης με το Θεό.
- Στα χρόνια της παραμονής του στο Παρίσι επισκέφτηκε το Μουσείο του Λούβρου, όπου ανακάλυψε και εντυπωσιάστηκε ιδιαίτερα από την έντονη **εκφραστικότητα των πορτραίτων Φαγιούμ και της βυζαντινής εικονογραφίας**.
- Το γεγονός ότι σε νεαρή ηλικία έφυγε από την πατρίδα του για σπουδές και **έζησε για πολλά χρόνια σε χώρες με διαφορετικό πολιτισμό** είχε ως αποτέλεσμα να νοιώσει την αίσθηση του «ξένου σε ξένη γη». Επίσης, τα χρόνια που έλλειπε στο εξωτερικό, συντελέστηκαν σημαντικές αλλαγές στην κοινωνία του Ιράν, ύστερα από τη λεγόμενη ισλαμική επανάσταση, με αποτέλεσμα να βιώσει την **εμπειρία της εξορίας**, ακόμα και στην ίδια του την πατρίδα.

Μέσα από την έκθεση θα έχουμε την ευκαιρία να δούμε πώς τα παραπάνω διαμόρφωσαν το καλλιτεχνικό του έργο με έντονο το στοιχείο της πνευματικότητας, της εσωτερικότητας και τη διερεύνηση του εαυτού -στοιχεία που εκδηλώνεται κυρίως μέσα από τις προσωπογραφίες του- και το διαπολιτισμικό προσανατολισμό, φανερό κυρίως στις γλυπτές εγκαταστάσεις του.

Αυτοπροσωπογραφία ως παιδί, 1990

Το 1989 ο Υ.Ζ. Κάμι επέστρεψε στην πατρίδα του, το Ιράν, ύστερα από πολλά χρόνια παραμονής στις ΗΠΑ και την Ευρώπη. Τότε ανακάλυψε στο σπίτι του μια παιδική του φωτογραφία, από την ηλικία των έντεκα ετών, η οποία θα αποτελέσει σημείο αναφοράς στο ζωγραφικό έργο του. Επιστρέφοντας στη Νέα Υόρκη άρχισε να ζωγραφίζει αυτή τη φωτογραφία σε πολλές διαφορετικές εκδοχές.

Το έργο με τίτλο *Self-Portrait as a Child*, που συνθέτουν τρεις πίνακες, ο ένας πλάι στον άλλο, αποτελεί μια ζωγραφική εκδοχή της φωτογραφίας. Στον μεσαίο πίνακα παρουσιάζεται ο ίδιος ο καλλιτέχνης, όπως απεικονιζόταν στην παιδική του φωτογραφία, με επίσημο, αυστηρό ντύσιμο και παπιγιόν. Πλάι του, στους δυο ακριανούς πίνακες, παρουσιάζονται γυναικείες φιγούρες γύρω από ένα τραπέζι, να πίνουν τσάι.

Αυτοπροσωπογραφία ως παιδί, 1990, Λάδι σε καμβά, 205,7 x 335,3 εκ. (81 x 132 ίντσες)

- Ποιες μπορεί να είναι αυτές οι γυναίκες και ποια σχέση μπορεί να έχουν με το παιδί του πορτρέτου;
- Τι είδους συναισθήματα μαρτυρούν τα μάτια του παιδιού; Πώς θα χαρακτηρίζατε το βλέμμα του: αυστηρό και βλοσυρό, απόμακρο και αποστασιοποιημένο, ψυχρό και αμέτοχο; νοσταλγικό και τρυφερό; γεμάτο περιέργεια;
- Πώς παρουσιάζονται οι γυναικείες φιγούρες: τρυφερές και περιποιητικές σε μια ζεστή ατμόσφαιρα; αριστοκρατικές, δεσποτικές, επιβλητικές και κάπως ψυχρές;

Παρατηρούμε ότι, ενώ το αυτοπορτρέτο του καλλιτέχνη είναι καθαρό, οι άλλοι δυο πίνακες δίνουν την εντύπωση ότι βρίσκονται πίσω από ένα διάφανο ύφασμα. Με μια λεπτή στρώση λευκού χρώματος ο Υ.Ζ. Κάμι δημιούργησε αυτή τη θαμπάδα, που δίνει τη αίσθηση ότι οι εικόνες προέρχονται από το παρελθόν, ότι προσπαθούν να ζωντανέψουν μέσα από μια μακρινή μνήμη.

- Για ποιο λόγο, κατά τη γνώμη σας, απασχόλησε τον καλλιτέχνη τόσο πολύ η παιδική του φωτογραφία, ώστε να τη ζωγραφίσει ξανά και ξανά, σε διαφορετικές εκδοχές;
- Ποια διάθεση του καλλιτέχνη μαρτυρά σε σχέση με τις αναμνήσεις και το παρελθόν του; Προσπαθεί να το ανακαλέσει στη μνήμη του ή να το απωθήσει και να αποκοπεί από αυτό;
- Πώς θα χαρακτηρίζατε τη σχέση του με το περιβάλλον του, το σπίτι και τα πρόσωπα μέσα σ' αυτό;
- Λαμβάνοντας υπόψη τα παραπάνω και το γεγονός ότι βρίσκεται σε μια μεταβατική ηλικία (από την παιδική ηλικία στην εφηβεία), περιγράψτε τις σκέψεις που μπορεί να κάνει το νεαρό αγόρι του πορτρέτου.

Ιωσήφ, 1992

Το έργο με τον τίτλο *Ιωσήφ* συνθέτουν ζωγραφικά πορτρέτα νεαρών αντρών, πάνω σε μεγεθυμένα φωτοαντίγραφα σελίδων του βιβλίου της Γένεσης, του πρώτου βιβλίου της Παλαιάς Διαθήκης, το οποίο ξεκινάει με την περιγραφή της δημιουργίας του κόσμου, του Αδάμ και της Εύας, και περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, την ιστορία του Ιωσήφ.

Η ιστορία του Ιωσήφ, εκτός από τη Βίβλο, περιλαμβάνεται και στο ιερό βιβλίο των μουσουλμάνων, το Κοράνι. Τόσο στη Βίβλο όσο και στο Κοράνι ο Ιωσήφ περιγράφεται ως ένας όμορφος και σοφός νέος, υπομονετικός μπροστά στις δοκιμασίες και τις απογοητεύσεις που του προκάλεσε η προδοσία των αδελφών του, οι οποίοι τον ζήλευαν. Ο ίδιος επέδειξε επιείκεια και στο τέλος βοήθησε στην επανένωση της οικογένειάς.

- Συγκρίνετε μεταξύ τους τα πορτρέτα των νέων ανθρώπων στο έργο του Υ.Ζ. Κάμι και αναφέρετε τα κοινά στοιχεία που παρατηρείτε στην εμφάνιση και κυρίως στην έκφραση.
- Προσπαθήστε να συνδέσετε τα πορτρέτα με την αφήγηση στην οποία παραπέμπει το κείμενο που λειτουργεί ως φόντο.
- Συγκρίνετε τις προσωπογραφίες αυτού του έργου με το αυτοπορτρέτο του καλλιτέχνη. Διακρίνεται ομοιότητες στο ύφος και στο βλέμμα; Ποιες κοινές υπαρξιακές αναζητήσεις πιστεύετε ότι εκφράζουν τα δυο έργα;
- Εξηγήστε τον τίτλο του έργου *Ιωσήφ* και το συμβολισμό του. Έπειτα δώστε εσείς ένα νέο τίτλο.

Ιωσήφ, 1992, Λάδι και εγκαυστική σε φωτογραφίες πάνω σε καμβά, 233,7 x 629,9 εκ. (94 x 248 ίντσες)

Χωρίς τίτλο (18 Πορτρέτα), 1996

Το έργο αποτελείται από δέκα οκτώ πορτρέτα νεαρών αντρών, που είναι απλά ντυμένοι, με ένα λευκό T-shirt, και απεικονίζονται με τη μετωπικότητα που γνωρίσαμε στα προηγούμενα έργα του.

- Συγκρίνετε ένα από τα δέκα οκτώ πορτρέτα του έργου του Υ.Ζ. Κάμι με το πορτρέτο Φαγιούμ στην απέναντι σελίδα. Ποιες ομοιότητες μπορείτε να διακρίνετε ως προς τη μορφή, το σχήμα και τα χρώματα;

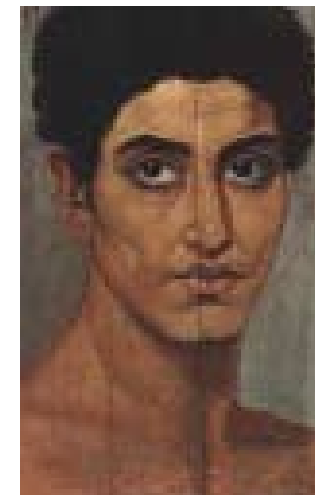
Με τον όρο πορτρέτα Φαγιούμ εννοούμε τις προσωπογραφίες που φιλοτεχνήθηκαν από τον 1ο έως τον 3ο αιώνα μ.Χ. και πήραν το όνομά τους από την όαση Φαγιούμ της Αιγύπτου, όπου αρχικά ανακαλύφθηκαν. Πρόκειται για νεκρικά πορτραίτα, που προορίζονταν για ταφική χρήση και συνήθως τοποθετούνταν σε μάσκες πάνω από το πρόσωπο του νεκρού.

Ο Υ.Ζ. Κάμι γνώρισε τα πορτρέτα Φαγιούμ μέσα από τις επισκέψεις του στο Μουσείο του Λούβρου, τα χρόνια που σπούδαζε στο Παρίσι. Εντυπωσιάστηκε και εμπνεύστηκε από τα μεγάλα μάτια, την ηρεμία στην έκφραση και την αίσθηση του απόκοσμου που αποπνέουν. Επίσης παρατήρησε ότι τα πρόσωπα που απεικονίζονται διακρίνονται από τη σοβαρότητα, την εσωτερικότητα και την πνευματικότητα των βυζαντινών αγιογραφιών, που επίσης γνώρισε στο Λούβρο.

- Διακρίνετε την ίδια εκφραστικότητα και στα πορτρέτα του Υ.Ζ. Κάμι;
Σε αντίθεση με τα δυο προηγούμενα έργα, σ' αυτές τις προσωπογραφίες ο καλλιτέχνης έχει μειώσει την αφήγηση, αποσυνδέοντας τα πρόσωπα από τον περιβάλλοντα χώρο τους και προβάλλοντάς τα σε ένα φόντο εντελώς ουδέτερο.
- Με την ουδετερότητα στο φόντο, σε ποιο στοιχείο, κατά τη γνώμη σας, δίνεται μεγαλύτερη έμφαση;
- Το γεγονός ότι παρουσιάζονται μαζί, σαν ένα ομαδικό πορτρέτο, δεκαοκτώ διαφορετικά πρόσωπα, καθένα με τα δικά του χαρακτηριστικά αλλά και με πολλές ομοιότητες μεταξύ τους, δημιουργεί την αίσθηση της μοναξιάς και της απομόνωσης μέσα στην ανωνυμία ή την αίσθηση της κοινότητας, της κοινωνικής ολότητας, μέρος της οποίας είναι καθένα από τα πρόσωπα;

Χωρίς τίτλο (18 Πορτρέτα), 1996, Λάδι σε λινό. Συνολικές διαστάσεις: 243,6 x 307,3 εκ. (96 x 121 ίντσες)

Πορτρέτο νεαρού άντρα, 80-120 μ.Χ.

Χωρίς τίτλο (Κορίτσι με μπλε πουλόβερ II), 2008

Τα τελευταία χρόνια ο Υ.Ζ. Κάμι δημιουργεί μεγάλων διαστάσεων προσωπογραφίες, στις οποίες το φόντο εξακολουθεί να είναι κενό, μονόχρωμο, ώστε τίποτα να μην αποσπά την προσοχή του θεατή από το θέμα. Τα απεικονιζόμενα πρόσωπα στέκουν ακίνητα, όρθια, σε στάση μετωπική προς το θεατή. Αποκομμένα από κάθε χωρική ή χρονική ένδειξη, τον κατακλύζουν με την ήρεμη και ταυτόχρονα επιβλητική παρουσία τους.

- Πώς λειτουργεί το μεγάλο μέγεθος των πορτρέτων στην εντύπωση που δημιουργούν στο θεατή;
- Παρατηρήστε το πορτρέτο της απέναντι σελίδας. Πώς θα χαρακτηρίζατε την έκφρασή του και τι δηλώνει το βλέμμα που είναι χαμηλωμένο;
- Σας δίνει την εντύπωση ότι κοιτάει προς κάτι συγκεκριμένο ή πως είναι απορροφημένη στο δικό της, εσωτερικό κόσμο;
- Ποια στοιχεία του πορτρέτου ενισχύουν την εντύπωση ότι το πρόσωπο βρίσκεται σε κατάσταση διαλογισμού, εσωτερικής ενατένισης;

Εντύπωση προκαλεί και η τεχνική με την οποία ο Υ.Ζ. Κάμι ζωγραφίζει. Αν και χρησιμοποιεί ελαιοχρώματα, η ζωγραφική επιφάνεια στους πίνακές του δε μοιάζει με αυτή μιας ελαιογραφίας. Είναι ματ, και η υφή της μοιάζει περισσότερο με αυτή των βυζαντινών τοιχογραφιών (fresco). Επιπλέον τα πρόσωπα παρουσιάζονται θαμπά, σα να τα βλέπουμε πίσω από μια αραιή ομίχλη. Αυτή η θαμπάδα κάνει τα πρόσωπα περισσότερο αιθέρια, απόμακρα και απρόσιτα και ενισχύει την αίσθηση του απόκοσμου που αποπνέουν. Το όρια μεταξύ του απεικονιζόμενου προσώπου και του φόντου είναι συγκεχυμένα, δίνοντας έτσι την εντύπωση ότι οι μορφές αναδύονται και απορροφώνται από το φως που τις περιβάλλει.

- Γιατί, κατά τη γνώμη σας, ο καλλιτέχνης επιλέγει να ζωγραφίσει τα πορτρέτα του με αυτή την τεχνική; Πιστεύετε ότι υποδηλώνεται κάποιος συμβολισμός για την ανθρώπινη ύπαρξη;

Χωρίς τίτλο (Κορίτσι με μπλε πουλόβερ II), 2008.
Λάδι σε καμβά, 274,3 x 157,5 εκ. (108 x 62 ίντσες)

Παρατηρείστε ότι ο Υ.Ζ. Κάμι δε ζωγραφίζει εξιδανικευμένες ανθρώπινες μορφές, αλλά πρόσωπα σηματοδεδεμένα από το πέρασμα του χρόνου, τις εμπειρίες και τα βιώματα. Παρουσιάζει ιδιαίτερες, ξεχωριστές φυσιογνωμίες, με τη μοναδικότητα της ύπαρξης, της ιστορίας τους.

Ο ίδιος ο καλλιτέχνης έχει πει: «Το ανθρώπινο πρόσωπο είναι τόσο όμορφο, καθενός το πρόσωπο είναι όμορφο».

- Πώς πιστεύετε ότι εννοεί την ομορφιά;

Ξηρά Γη, 1999-2004

Στο έργο με τίτλο *Dry Land* παρουσιάζονται είκοσι τρία ζωγραφικά πορτρέτα που παρεμβάλλονται ανάμεσα σε φωτογραφίες ερειπωμένων κτιρίων στο Ντιτρόιτ των Η.Π.Α.

- Περιγράψτε την όψη των κτιρίων που απεικονίζουν οι φωτογραφίες. Πώς είναι τα παράθυρα, οι τοίχοι, οι αυλές και πώς θα χαρακτηρίζατε μια συνοικία με τέτοια κτίρια;
- Περιγράψτε τα πρόσωπα των πορτρέτων. Ποια ψυχολογική διάθεση πιστεύετε πως μαρτυρούν και με ποιο τρόπο αποτυπώνεται στα πρόσωπά τους (στα μάτια, στο στόμα, στην επιδερμίδα και τις αυλακώσεις της, κλπ);
- Τι παρατηρείτε ως προς το χρώμα που δημιουργείται από την παράθεση των αρχιτεκτονικών φωτογραφιών και πώς διαφοροποιείται με την παρεμβολή των ζωγραφικών πορτρέτων;

Σε αντίθεση με τα πορτρέτα που αναλύσαμε προηγουμένως, στα οποίο το φόντο είναι απολύτως ουδέτερο, χωρίς να δίνει κανένα στοιχείο για το πού βρίσκονται τα πρόσωπα, στην *Ξηρά Γη* ο *Υ.Ζ.* Κάμι τα εντάσσει μέσα στο περιβάλλον τους, μέσα στην καθημερινότητά τους.

- Κατά τη γνώμη σας, το έργο μιλάει για την ψυχολογική διάθεση των ανθρώπων μιας συγκεκριμένης περιοχής ή αναφέρεται σε ένα κοινό αίσθημα, στις υπαρξιακές αγωνίες αλλά και στο κενό, στη μελαγχολία και την απομόνωση που βιώνουν οι άνθρωποι, κυρίως στις μεγαλουπόλεις; Δικαιολογείστε την απάντησή σας.
- Πώς ερμηνεύετε τον τίτλο του έργου;

Ξηρά Γη, 1999-2004. Φωτογραφικές εκτυπώσεις Iris και ελαιογραφία σε χαρτί arches, 340,4 x 751,8 εκ. (134 x 296 ίντσες)

Ικόνιο, 2007

Το έργο με τίτλο Ικόνιο είναι ένα κολλάζ από είκοσι μία αρχιτεκτονικές φωτογραφίες που παρατίθενται σε τρεις κάθετες σειρές. Ανάμεσα στις φωτογραφίες διακρίνεται το μοναδικό ζωγραφικό πορτρέτο μιας γυναίκας. Είναι το πορτρέτο της Mahin Tajadod, της καθηγήτριας που δίδαξε στον Υ.Ζ. Κάμι την ποίηση του πέρση μυστικού ποιητή Ρουμί και τον Σουφισμό.

Τι είναι όμως ο Σουφισμός; Είναι η εσωτερική, μυστική διάσταση της ισλαμικής θρησκείας που επιδιώκει το βίωμα της απόλυτης ένωσης με το Θεό μέσω της αγάπης, της εσωτερικής πίστης και της έκστασης. Από τους πιο γνωστούς σούφι είναι οι δερβίσηδες, οι οποίοι μέσα από τελετουργικούς, περιστροφικούς χορούς επιδιώκουν την έκσταση και την υπέρβαση της ατομικότητας, για να πλησιάσουν και να ενωθούν με το Θεό. Οι στίχοι του Ρουμί μιλούν για τον πόθο αυτής της ένωσης με τον αιώνιο Αγαπημένο.

Το έργο του Υ.Ζ. Κάμι προέκυψε όταν ο καλλιτέχνης επισκέφτηκε την πόλη Ικόνιο, στην Τουρκία. Είναι η πόλη όπου ο Ρουμί έζησε τα περισσότερα χρόνια της ζωής του και πέθανε. Εκεί βρίσκεται και το μαυσωλείο του, όπου κάθε χρόνο πλήθος προσκυνητών πηγαίνουν για να τιμήσουν τη μνήμη του πιο σημαντικού ποιητή τους, του οποίου τα βιβλία αναγνωρίζουν ως ιερά. Αυτό το ταξίδι θύμισε στον Υ.Ζ. Κάμι τα χρόνια της εφηβείας του στην Τεχεράνη, όταν μελετούσε την ποίηση του Ρουμί και το Σουφισμό, που επηρέασε τόσο βαθιά την καλλιτεχνική του πορεία. Θέλοντας, λοιπόν, να τιμήσει την καθηγήτριά του, έβγαλε πολλές φωτογραφίες της πόλης, ζωγράφησε το πορτρέτο της και συνέθεσε το Ικόνιο.

- Ποια στοιχεία μας δίνει η μορφή και η σύνθεση του έργου σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο ο καλλιτέχνης έχει διατηρήσει στη μνήμη του τη Mahin Tajadod;

Ικόνιο, 2007. Λάδι σε φωτογραφικές εκτυπώσεις Iris πάνω σε χαρτί arches, 408,9 x 221 εκ. (161 x 87 ίντσες)

Ατέρμονες προσευχές XVII, 2007

Ο Υ.Ζ. Κάμι έχει δημιουργήσει μια ενότητα έργων με το γενικό τίτλο *Ατέρμονες Προσευχές*. Για τα έργα αυτής της ενότητας χρησιμοποιεί μια ποικιλία εκφραστικών μέσων και υλικών, ενώ κοινό μορφικό χαρακτηριστικό τους είναι οι ομόκεντροι κύκλοι.

- Τι αίσθηση σας δημιουργείται όταν συγκεντρώνετε το βλέμμα στους ομόκεντρους κύκλους των έργων αυτής της ενότητας;

Στα μουσουλμανικά τεμένη, υπάρχουν συνήθως πολλοί θολωτοί χώροι, στους οποίους οι πλίνθοι, όταν τους κοιτάμε από κάτω προς τα επάνω, δημιουργούν μια «δίνη» που καταλήγει σε ένα φωτεινό άνοιγμα.

Οι *Ατέρμονες Προσευχές* του Υ.Ζ. Κάμι είναι εμπνευσμένες από αυτό το αρχιτεκτονικό στοιχείο των μουσουλμανικών ιερών χώρων.

Ταυτόχρονα, οι ομόκεντροι κύκλοι παραπέμπουν στον περιστροφικό χορό των δερβίσηδων, μέσω του οποίου οι χορευτές υπερβαίνουν το εγώ τους, φτάνουν σε κατάσταση έκστασης κι έρχονται πιο κοντά στο Θεό.

Πάνω στις ψηφίδες των έργων του, ο καλλιτέχνης έχει γράψει λέξεις ή φράσεις από ποιήματα του Ρουμί, από αραβικές και εβραϊκές προσευχές ή από άλλα ιερά κείμενα.

Στο έργο της επόμενης σελίδας διακρίνουμε, πέρα από όσα αναφέραμε παραπάνω, ένα σταυρό, σύμβολο της χριστιανικής θρησκείας.

- Πώς εξηγείτε τις αναφορές του καλλιτέχνη σε πολλές διαφορετικές θρησκείες;
- Ποιο στοιχείο, που είναι κοινό σε όλες τις θρησκείες, είναι το κύριο θέμα των *Ατέρμονων Προσευχών*;
- Τι συμβολίζει το φωτεινό σημείο στο κέντρο των κύκλων;

Ατέρμονες προσευχές XIV, 2007, Μικτή τεχνική σε λινό, 144,8 x 96,5 εκ. (57 x 38 ίντσες)

Υ.Ζ. ΚΑΜΙ

Πέραν της σιωπής

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ
ΓΙΑ ΤΟ ΓΥΜΝΑΣΙΟ ΚΑΙ ΤΟ ΛΥΚΕΙΟ

